

Kommitté 2: Program "En starkare liberal demokrati"

Centerpartiets partistämman 23-26 september 2021

Centerpartiet

1	Partistämmoprogram 2021 – En starkare liberal demokrati	
2	Innehållsförteckning	
3	Den liberala demokratin: historiska framsteg och nutida hot	2
4	Individ, stat och demokrati	3
5	Starkare och rättvisare demokratiska institutioner	6
6	Demokratis institutioner och hotet inifrån	6
7	Demokratis institutioner och hotet utifrån	7
8	Demokratis institutioner: politikens ansvar att förtjäna medborgarnas	
9	förtroende	8
10	Medborgerliga och politiska rättigheter som gör skillnad i människors	
11	vardag	10
12	Reformer för att stärka den personliga integriteten	10
13	Ta tillvara på mångfaldens möjligheter	11
14	Krafttag mot diskriminering och hatbrott	11
15	Hedersförtryck: ett hot mot individen och mot demokratin	12
16	Religionsfrihet i en sekulär stat och ett mångreligiöst samhälle	13
17	HBTQI-rättigheter som utgår från individens förutsättningar och behov	14
18	Ett samhälle och en demokrati som är tillgängligt för alla	15
19	Jämställdhet, trygghet och möjligheter	16
20	Så stärker vi den liberala demokratin utanför Sveriges gränser	17
21	En demokratisk utrikespolitik	17
22	Reformer för ett mer demokratiskt EU	18
23	En starkare liberal demokrati är möjlig	18
24	Centerpartiet vill att:	19
25		
26		
27		
28		
29		
30		
31		
32		
33		
34		
35		
36		
37		
38		
39		
40		
41		
42		

43 **Den liberala demokratin: historiska framsteg och nutida** 44 **hot**

45
46 Den liberala demokratin är en av mänsklighetens bästa uppfinningar, kanske den främsta. Inget
47 annat styrelseskick levererar samma rättvisa, frihet och nytta, från den enskilda människans
48 möjlighet att forma sitt eget liv till samhällets förmåga att gemensamt fatta goda beslut.
49

50 Den liberala demokratin består i sin mest förenklade form av två lika viktiga delar. Den första delen
51 utgår från principen om folkstyre: Genom fria och rättvisa val beslutar väljarna hur landet ska
52 styras. All offentlig makt utgår med andra ord från folket. Den andra delen utgår från principen att
53 individen har rättigheter som majoriteten inte får inskränka, som går under samlingsnamnet
54 medborgerliga (även kallade civila) och politiska rättigheter. Det handlar bland annat om rätten att
55 tro, tycka och säga vad man vill, rätten att kritisera makten och rätten till en rättvis prövning i
56 domstol. Medborgerliga och politiska rättigheter skyddar individen mot statligt förtryck och
57 begränsar majoritetens makt över individen.
58

59 I Sverige omfattas alla svenska medborgare av de medborgerliga och politiska rättigheterna. Den
60 som är boende i Sverige men inte svensk medborgare åtnjuter vissa av dessa rättigheter, såsom
61 rätten att tro, tycka och säga vad man vill, men saknar andra rättigheter, såsom rätten att rösta i
62 riksdagsval.
63

64 Sedan idéer om den liberala demokratin växte fram under upplysningstiden, och särskilt sedan de
65 började omsättas i praktiken på bred front under 1900-talet, har de lett till stora framsteg runtom i
66 världen. I liberala demokratier har miljarder människor vunnit sin rösträtt, oavsett kön, etnicitet
67 eller ekonomi. I många länder har kvinnorrättsrörelser stärkt kvinnors makt över sina liv och sina
68 kroppar, och medborgarrättsrörelser har stärkt minoriteters rättigheter. Där en fri press har frodats
69 har en tidigare tystad allmänhet fått ökat inflytande över samhällsutvecklingen och bättre
70 möjligheter att hålla makthavare ansvariga. Varken i Sverige eller i omvärlden bör äganderättens
71 betydelse för ett fritt, rättssäkert och välmående samhälle underskattas. Det vi äger, vårdar vi.
72

73 Den liberala världsordning som växte fram efter andra världskriget har dessutom bidragit till
74 globalt välstånd och stabilitet. Frihandel och andra former av internationellt samarbete har lyft
75 miljarder människor ur fattigdom,¹ och innovationer som vore osannolika utan handel och
76 samarbete har avsevärt förbättrat folks livsvillkor. Internationella institutioner som FN har bidragit
77 till fattigdomsbekämpning, konfliktlösning och stabilitet. Nato var och är en viktig källa till
78 transatlantisk säkerhet och samarbete. EU har bidragit till freden på en länge krigshärjad kontinent
79 och stärkt medborgerliga fri- och rättigheter, samtidigt som den fria rörligheten av människor,
80 varor och tjänster har fört dess medlemsstater, invånare och ekonomier närmare varandra.
81

82 Framstegen här hemma sedan 1900-talets början har inte varit mindre anmärkningsvärda. Sedan
83 det första riksdagsvalet med allmän och lika rösträtt genomfördes för nästan exakt 100 år sedan²
84 har Sverige utvecklats till ett av världens rikaste³ och bästa länder att leva i, med låg korrupcion,⁴
85 god jämställdhet⁵ och starka medborgerliga och politiska rättigheter.⁶ Vår innovationsförmåga är i
86 världsklass⁷ och vår välfärd likaså.⁸
87

¹ Världsbanken, 2018.

² Andrakammarvalet i september 1921.

³ Världsbanken, 2018.

⁴ Transparency International, 2020, Corruption Perceptions Index.

⁵ World Economic Forum, 2019, Global Gender Gap Index.

⁶ Freedom House, 2020, Freedom in the World 2020.

⁷ Cornell University, INSEAD och WIPO, 2020, The Global Innovation Index 2020.

⁸ UNDP, 2020, 2020 Human Development Report.

88 Men den liberala demokratin är hotad runtom i världen. Antalet fullvärdiga demokratier minskar,
89 och 2020 var enligt en studie det sämsta året för demokrati sedan 2006.⁹ Även i tidigare starka
90 liberala demokratier undergräver regimer den fria pressen, rättssäkerheten och andra
91 grundläggande rättigheter. Kvinnors och minoriteters rättigheter hotas och inskränks. Auktoritära
92 stater som Kina och Ryssland flyttar fram sina positioner, med ekonomiska påtryckningar,
93 immaterialrättsbrott, cyberattacker, spionage och militärmakt som vapen.

94
95 De demokratiska länderna har blivit alltmer splittrade de senaste åren. Till följd av bland annat
96 Brexit och Donald Trumps presidentskap har den demokratiska världens enighet och
97 samarbetsförmåga försvagats. Välorganiserade och välfinansierade högerpopulister har vunnit
98 makten i flera länder och ökat sitt inflytande i andra. Allt detta har påverkat vår gemensamma
99 säkerhet, våra handelsrelationer och vår förmåga att lösa globala problem.

100
101 Den liberala demokratin runtom i världen är dessutom pressad av externa faktorer. Om vi inte
102 hindrar klimatförändringarna har vi en stor kris framför oss, vars effekter vi märker av redan idag.
103 Även Coronapandemin har orsakat omätbart lidande för de som blivit sjuka och för deras
104 närstående. Detsamma gäller för de som förlorat sin inkomst till följd av den ekonomiska krisen i
105 pandemins kölvatten. Krisen har också medfört friktion mellan länder, och alltför många ledare har
106 utnyttjat den för att stärka sin egen makt på medborgerliga och politiska rättigheters bekostnad.¹⁰

107
108 Trots att Sveriges liberala demokrati på många sätt är stark och välmående står även vi inför
109 utmaningar. Den politiska debatten har blivit råare och färre engagerar sig i politiska partier.¹¹
110 Minoritetsgrupper möter rasism, homofobi och andra typer av hatbrott.¹² Förtroendevalda¹³ och
111 journalister¹⁴ utsätts för hot och trakasserier, och våldsbejakande extremism är ett allvarligt hot.
112 Samtidigt upplever många medborgare att staten brister i sina kärnuppdrag: att skapa trygghet,
113 säkerhet och en god välfärd. Det riskerar i sin tur att underminera tilltron till offentliga institutioner
114 och medmänniskor. Allt detta eldas på av illiberala krafter som försöker splittra svenskarna för sin
115 egen vinning.

116
117 Men det finns hopp! Människans inneboende strävan efter frihet och rättvisa innebär att den
118 liberala demokratin alltid kommer att ha förkämpar. Men vi får aldrig ta demokratin för given eller
119 underskatta dess motståndare; den är ett gemensamt projekt som vi bygger tillsammans, varje
120 dag, varje generation. Demokratin är värd att kämpa för, och den kampen är central för
121 Centerpartiets politiska gärning.

122

123 **Individ, stat och demokrati**

124

125 Utöver vårt engagemang för den liberala demokratin grundläggande principer har vi i
126 Centerpartiet våra egna övertygelser om hur man bygger ett bättre samhälle. Vi vill bygga ett
127 liberalt samhälle som är socialt, grönt, decentraliserat och som värderar gemenskaper.

128

129 Vi vill bygga ett samhälle som sätter individens frihet främst, samtidigt som det bejakar hennes
130 behov av trygghet och stöd. Liberalismen utgår från individen; en människas frihet får i grunden
131 endast begränsas av hänsyn till andra människors lika rätt till frihet. Centerpartiet ser att saker och
132 ting oftast blir bäst när människor själva bestämmer över sina egna angelägenheter och när det
133 offentliga – stat, region och kommun – inte lägger sig i mer än nödvändigt.

134

⁹ The Economist Intelligence Unit, 2021, Democracy Index 2020.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Statistiska centralbyrån (SCB), 2018, Undersökningar av levnadsförhållanden.

¹² Brottsförebyggande rådet (Brå), 2019, Hatbrott 2018, Rapport 2019:13.

¹³ Brå, 2019, Politikernas trygghetsundersökning.

¹⁴ Journalistförbundet och Göteborgs Universitet (JMG), 2019, Hat och hot.

135 En social liberalism tar samtidigt hänsyn till det faktum att människor har olika förutsättningar och
136 behov. Vi har därför ett gemensamt ansvar att erbjuda en god och likvärdig välfärd. Det handlar
137 om ekonomisk och social rättvisa men också om möjligheter. En bra skola, ekonomisk
138 grundtrygghet och andra offentliga insatser utjämnar de orättvisor som arv och uppväxt medför
139 och skapar möjligheter för klassresor. Utan både frihet och trygghet är det svårt att uppnå
140 egenmakt och självförverkligande.

141
142 Vi vill bygga ett grönt samhälle, dels för att naturen har ett egenvärde och dels för att vi människor
143 oundvikligen är beroende av den. Vi har alla ett ansvar att vårda och skydda planeten, för vår egen
144 skull, för djur och natur och för framtida generationer. Det har bönder varit medvetna om i alla
145 tider och det är en ledstjärna för Centerpartiets politik än idag.

146
147 Vi vill bygga ett mer decentraliserat samhälle – en idé som härstammar från våra rötter i
148 landsbygdsbefolkningens och de självägande böndernas långa kamp för frihet och rättvisa. Vi tror
149 på människans förmåga att ta ansvar för sig själv och för andra, och anser följaktligen att folk bör
150 få bestämma mer själva och att politiska beslut bör fattas av och nära de som berörs av dem.

151
152 För att en decentraliserad demokrati ska fungera väl krävs att medborgarna är engagerade i det
153 lokala styret och kan hålla lokala politiker ansvariga för beslut de fattar. Därför driver Centerpartiet
154 en mediepolitik som främjar en allsidig, oberoende och livskraftig mediebevakning i hela landet.
155 Och därför arbetar vi aktivt för att stärka lokal- och regionpolitikens ställning.

156
157 Vi vill dessutom bygga ett samhälle som värderar gemenskap. Individerna är viktig, men ingen
158 människa är en ö. Vi bygger våra liv tillsammans med andra – i familjen, på jobbet, i
159 föreningslivet, i församlingen och genom att organisera oss för ett bättre samhälle. Centerpartiet
160 grundades av människor som gick samman för att lösa gemensamma problem. Den inställningen
161 bär vi med oss än idag.

162
163 Centerpartiets folkrorelsetradition står inte i konflikt med vår syn på individens frihet. Tvärtom. Vi
164 vill bara inte att staten, med sin stora makt och historia av att använda den för vidlyftigt, ska
165 bestämma för mycket hur vi lever våra liv. Med ökad frihet följer också en tydligare skyldighet att
166 ta ansvar för sitt eget liv utefter sina egna förutsättningar och behov. Samhället är med andra ord
167 större än staten, och ett fritt och starkt civilsamhälle är avgörande för en välmående liberal
168 demokrati.

169
170 Ett exempel som illustrerar vår syn på fria gemenskaper rör kulturpolitiken, där både vänstern och
171 den nationalistiska högern vill styra innehållet för sina politiska syften. Vi ser särskilt allvarligt på
172 den högerpopulistiska kultursynen som stänger ute de som inte passar in i dess snäva mall.
173 Centerpartiet vill att politiken ska hålla sig på armlängds avstånd och undvika att agera
174 smakdomare. Den bör istället fokusera på att göra kultur tillgängligt för alla, oavsett var i landet de
175 bor eller vilka förutsättningar de har.

176
177 Ett annat exempel rör folkbildningen. Folkbildningen har genom historien varit en viktig och
178 drivande kraft för att stärka svenskarnas medborgerliga och politiska rättigheter. Den har gett
179 miljontals människor möjlighet att tillsammans med andra bilda sig, stärka sin egenmakt och
180 skaffa verktyg för att påverka samhället. Den rollen fyller folkbildningen än idag.

181
182 En av folkbildningens många styrkor är dess fria och frivilliga form, som innebär att studieförbund
183 och folkhögskolor samarbetar med det offentliga men själva bestämmer över verksamhetens
184 innehåll. Centerpartiet värnar därför den fria och frivilliga folkbildningen, och dess viktiga
185 demokratifrämjande roll i det svenska samhället.

186
187 Så stärker vi samhällskontraktet

188

189 Idén om samhällskontraktet bygger på att medborgarna och staten har rättigheter och skyldigheter
190 gentemot varandra. Medborgarna förväntas följa lagen och bidra till det gemensamma, och staten
191 ska i gengäld skapa trygghet inom landet, försvara landet från yttre hot, erbjuda en god välfärd
192 och skydda medborgarnas rättigheter och friheter.

193
194 Många i Sverige upplever idag med fog att staten inte till fullo lever upp till sin del av
195 samhällskontraktet. Det är i förlängningen ett demokratiproblem, särskilt i ett land med ett av
196 världens högsta skattetryck och en lång historia av onödig detaljstyrning. Svenska medborgare ska
197 kunna lita på att det offentliga finns där när de behöver det.

198
199 Statens första uppgift är att skydda invånarna mot våld och andra hot mot deras säkerhet, liv och
200 hälsa. Om staten misslyckas med den uppgiften kan den inte garantera övriga rättigheter och
201 friheter. Det handlar om att försvara landet mot yttre hot. Därför bör bland annat försvarsanslagen
202 på sikt höjas till två procent av BNP, totalförsvaret och krisberedskapen stärkas och Sverige ansöka
203 om medlemskap i Nato. Det handlar också om att skapa trygghet för invånarna i deras vardag,
204 oavsett vem de är eller var i landet de bor. Vi ska aldrig acceptera att folk skjuts ihjäl på våra
205 gator, att barn och unga rånas eller att män utsätter kvinnor för våld. Inte heller att judar inte
206 vågar bära kippa offentligt eller att kvinnor blir trakasserade för att de bär slöja.

207
208 Vi är stolta över de reformer som vi bidragit till under den här mandatperioden men nöjer oss inte
209 med det. Polis och rättsväsende behöver få mer resurser och bättre verktyg, brottslingar bör få
210 straff som i högre grad motsvarar allvaret i deras handlingar, och brottsoffer bör få det stöd och
211 den upprättelse de förtjänar. Allt detta kräver också att polisen har resurser nog att befinna sig
212 nära invånarna, istället för många mil bort som är fallet i stora delar av landet idag.

213
214 Offentliganställda gör ovärderliga insatser för vår gemensamma trygghet och välfärd, från polisen
215 på våra gator till undersköterskan som tar hand om våra äldre. För att de ska lyckas med sitt
216 arbete krävs duktiga ledare som stöttar sina medarbetare och ser till att skattebetalarnas pengar
217 förvaltas på bästa sätt. Trots att det finns många kompetenta chefer på myndigheter, kommuner
218 och andra offentliga organisationer har de svårt att konkurrera med näringslivet när det gäller att
219 vara en attraktiv arbetsgivare. Det beror till viss del på att näringslivet kan erbjuda högre löner
220 men är också en fråga om status.

221
222 Centerpartiet vill höja statusen på karriärer i offentlighetens tjänst, utbilda ännu skickligare chefer
223 och locka fler från en blandning av bakgrunder och erfarenheter att söka sig till offentligt
224 ledarskap. För att åstadkomma det vill vi inrätta en spetsutbildning i offentligt ledarskap på
225 masternivå vid universitet runtom i landet, liknande den som bedrivs vid College of Europe i
226 samarbete med Europeiska Kommissionen.

227
228 Utbildningen bör ske i nära samarbete med offentliga organisationer och omfatta såväl de
229 viktigaste akademiska ämnena kopplade till offentlig förvaltning som praktisk utbildning inom
230 ledarskap och offentligt arbete, samt omfattande praktik vid svenska och europeiska institutioner.
231 För att höja statusen på utbildningen ytterligare och locka sökande från olika bakgrunder bör
232 arbetslivserfarenhet väga in i antagningsprocessen och ett stipendium delas ut under studietiden.

233
234 Med rättigheter följer också skyldigheter. Alla som bor i Sverige har en skyldighet att följa våra
235 lagar, behandla sina medmänniskor med respekt och bidra till det gemensamma efter sina
236 förutsättningar. Det gäller oavsett vem man är eller varifrån man kommer. Den som kan arbeta
237 ska göra det istället för att leva på bidrag, skatte- och välfärdsfusk ska motverkas och vi bör alla
238 ställa upp när vårt gemensamma samhälle behöver oss, exempelvis genom att ta vårt ansvar
239 i en kris.

240
241 Staten varken kan eller bör lösa alla problem vi människor ställs inför. Vi måste ta ansvar för våra
242 egna liv så gott vi kan. Det är därför Centerpartiet vill att det ska löna sig att arbeta och därför vi
243 vill skapa förutsättningar för fler att lyfta sig ur bidragsberoende och göra klassresor. Det är också

244 en av anledningarna till att vi värderar civilsamhället så högt; genom att gå samman för att lösa
245 gemensamma problem eller tillgodose gemensamma behov tar vi vårt ansvar för
246 samhällskontraktet. Så bygger vi ett samhälle och en liberal demokrati som är mer än bara lagar
247 och regler, skatter och utbetalningar, tvång och pekpinar. Så bygger vi ett samhälle som är större
248 än staten.
249

250 **Starkare och rättvisare demokratiska institutioner**

251 Demokratins institutioner och hotet inifrån

252
253 I flera länder, inklusive i tidigare stabila liberala demokratier, har auktoritära krafter de senaste
254 åren försvagat och i vissa fall avvecklat demokratiska och rättsstatliga institutioner. Det har i de
255 flesta fall inte skett genom militärkupp eller revolution. I bland annat Ungern och Polen har istället
256 politiska partier vunnit makten via legitima val för att sedan montera ned den liberala demokratin
257 inifrån. Man har avvecklat domstolarnas oberoende, begränsat oppositionens inflytande, inskränkt
258 press- och yttrandefriheten och stöpt om public service till regeringspartiets förlängda
259 propagandaarm. Det har lyckats i Ungern och Polen, det har försökts i USA och det kan hända här i
260 Sverige.
261

262 Sveriges liberala demokrati står stark men våra demokratiska och rättsstatliga institutioner, och
263 därmed de rättigheter de skyddar, är sårbara mot illiberala och auktoritära krafter. Det gäller såväl
264 på statlig som på regional och lokal nivå. Centerpartiet föreslår därför en rad reformer för att göra
265 Sveriges institutioner mer motståndskraftiga mot otillbörlig politisk påverkan.
266

267 I relation till många andra liberala demokratier, inklusive våra grannländer, är det jämförelsevis
268 lätt att ändra den svenska grundlagen. Den är det viktigaste juridiska skyddet för våra
269 medborgerliga och politiska rättigheter. Därför vill Centerpartiet göra det svårare att ändra
270 grundlagen genom att införa krav på kvalificerad majoritet vid riksdagsbeslut om
271 grundlagsändring, införa ett krav på att ett specifikt antal riksdagsledamöter deltar i omröstningen
272 (en så kallad kvorumregel) och genom att det val till riksdagen som ska hållas mellan två
273 riksdagsbeslut om grundlagsändring måste vara ett ordinarie val.
274

275 Domstolarnas självständighet är också avgörande för den liberala demokratin motståndskraft.
276 Trots att Regeringsformen skyddar ordinarie domare från att bli avskedade utan synnerligen starka
277 skäl är det svenska systemet sårbart. I andra europeiska länder har regeringen de facto avskedat
278 domare genom att bland annat sänka pensionsåldern och begränsat antalet domare vid högsta
279 domstolen, och tillsatt domare enligt regeringens intressen. Centerpartiet föreslår därför att
280 ytterligare bestämmelser om domarna i de högsta domstolarna (justitieråden) ska regleras i
281 grundlagen. Det rör sig om hur de ska tillsättas, hur många de ska vara, deras pensionsålder, med
282 mera. Vi vill reformera Domstolsverkets organisation, styrning och roll i syfte att stärka dess
283 oberoende. Vi vill dessutom sedan tidigare inrätta en författningsdomstol, en oberoende domstol
284 med uppgift att kontrollera om lagar strider mot grundlagen och som har befogenhet att förklara
285 dem ogiltiga.
286

287 En stor del av det politiska arbetet i Sverige sker genom praxis. I riksdagen, regionfullmäktige och
288 kommunfullmäktige delar partierna upp ordförandeposter och andra former av inflytande
289 sinsemellan enligt oskrivna regler, och oftast med respekt för politiska motståndare. Det är på
290 många sätt beundransvärt och ger en värdefull flexibilitet till våra demokratiska institutioner.
291

292 Men det finns risker med att förlita sig för mycket på praxis. I vissa länder har polarisering mellan
293 politiska partier lett till att praxis brutit samman, och i andra länder har det styrande partiet
294 utnyttjat avsaknaden av lagstiftning kring maktindelning för att tysta oppositionen. Centerpartiet vill
295 att en parlamentarisk kommitté ser över hur beslut fattas i riksdagen, med syfte att formalisera
296 praxis och skydda bland annat oppositionens ställning i lagstiftning. Vi vill dessutom att en liknande

297 utredning, i nära samråd med regioner och kommuner, undersöker om samma behov finns på
298 regional och lokal nivå.

299

300 Media kallas med goda skäl för den tredje statsmakten. Den utgör en av våra viktigaste
301 samhällsinstitutioner eftersom en stark liberal demokrati kräver en stark media som granskar
302 makten, informerar medborgarna och belyser samhällsproblem. Det är en viktig anledning till att vi
303 vill göra det svårare att ändra grundlagens skydd för pressfriheten och andra rättigheter.

304

305 För att den tredje statsmakten ska lyckas med sitt uppdrag fullt ut krävs att medier är verksamma
306 från Kiruna i norr till Trelleborg i söder, från den lilla kommunen till riksdagen och Rosenbad.
307 Centerpartiet ser allvarligt på de vita fläckar av bevakning som uppstått till följd av nedläggningar
308 och nedskärningar inom lokalmedia på mindre orter. Vi kommer även fortsättningsvis att bedriva
309 en mediepolitik som möjliggör livskraftig journalistik i hela landet.

310

311 Centerpartiet värderar public service viktiga uppdrag att granska makten. Vi vet också att public
312 service kapacitet och opartiskhet i många fall varit bland de första offren när auktoritära och
313 illiberala ledare tar makten. Public service oberoende bör därför skyddas.

314

315 I samband med bland annat internets framväxt och att politiker attackerat media har hot, hat och
316 trakasserier mot journalister ökat i omfattning och grovhet.¹⁵ Det är ett allvarligt hot mot den liberala
317 demokratin. Kvinnor och minoriteter är särskilt utsatta, vilket riskerar att begränsa vilka röster
318 som hörs i samhällsdebatten. Även detta är ett demokratiproblem.

319

320 Centerpartiet vill stärka kapaciteten hos de enheter inom polisen som arbetar med demokratifrågor
321 och ge Brottsförebyggande rådet ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta arbetsgivare,
322 fackföreningar och personer som arbetar inom media i hur de bör hantera och anmäla hot och
323 trakasserier. Vi vill dessutom att brottsofferjourerna får ökat stöd för sitt viktiga arbete med att
324 stötta utsatta journalister.

325

326 Vi vill dessutom införa ett offentligt stöd, likt det som finns för trossamfund, som nyhetsredaktioner
327 och andra inom media kan använda för att investera i säkerhetsåtgärder – från investeringar i
328 fysisk säkerhet till säkerhetsutbildningar och IT-säkerhet. Det är inte minst viktigt för små företag
329 som saknar de stora mediehusens resurser och kunskap.

330

331 Även den akademiska friheten och yttrandefriheten måste bevaras. Utan oberoende forskning och
332 utbildning har vi svårare att identifiera, förstå och lösa samhällsproblem. Utan dem begränsar vi
333 kommande generationers strävan efter kunskap. Den akademiska friheten är överlag god i Sverige
334 men står likväl inför utmaningar. Akademiens oberoende har i flera länder varit bland de första
335 offren när auktoritära och illiberala regimer tagit makten. Främmande makt har bedrivit
336 desinformationskampanjer mot och försökt tysta svenska forskare. Och lärare och gästtalares
337 möjligheter att delta vid evenemang och annan akademisk verksamhet har inskränkts efter kritik
338 mot deras åsikter. En fri debatt med högt i tak är en grundläggande förutsättning för den
339 akademiska friheten, även i de fall åsikter är obekväma eller impopulära.

340

341 Centerpartiet motsätter sig obefogad detaljstyrning av högskolor och universitet, och vill stärka
342 oberoendet hos såväl lärosätena som de forskare och lärare som är verksamma där. För att
343 åstadkomma det vill vi att staten ska stötta högskolor och universitet som väljer att övergå till en
344 stiftelseform, att politikens makt över och inom deras styrelser minskas och att
345 anställningstryggheten stärks för lärare och forskare.

346

347 Demokratins institutioner och hotet utifrån

348

¹⁵ Journalistförbundet och Göteborgs Universitet (JMG), 2019, Hat och hot.

349 Det finns stater som vill underminera vår liberala demokrati. Deras ledare vet att våra fria val och
350 våra rättsstatliga principer gör oss starkare. De är rädda för att vi och de andra liberala
351 demokratierna ska inspirera deras invånare att kräva sina egna rättigheter, sätta stopp för
352 kleptokrati och kasta av sig sina förtryckare.

353
354 Det rör sig om ett krig som inte främst bedrivs med vapen utan med information och ekonomiska
355 påtryckningar. Auktoritära stater bedriver spionage mot Sverige, utför cyberattacker, sprider
356 desinformation och försöker påverka våra demokratiska processer. Till deras hjälp har de
357 medlöpare här hemma som delar deras mål. De bevakar och förföljer dessutom dissidenter och
358 andra som sökt sin tillflykt i Sverige.

359
360 Centerpartiet vill rusta den svenska staten och det svenska samhället mot detta hot. En
361 grundförutsättning för att lyckas med det är att myndigheter, näringsliv, regioner, kommuner och
362 andra samhällsviktiga aktörer förbättrar sin cybersäkerhet. Utöver detta måste staten bli bättre på
363 att försvara och stötta journalister, akademien och andra samhällsbärare som utsätts för påverkans-
364 och informationskampanjer av främmande makt.

365
366 Vi vet dessutom från andra länder att politiska partier på alla nivåer ofta utgör en svag länk i
367 skyddet av den liberala demokratin. De är i många fall sårbara mot hackningar och andra
368 cyberattacker, och de kan infiltreras eller på andra sätt påverkas av främmande makt. Partierna
369 omfattas i många fall inte heller av tillräckligt starka sekretessregler, och de saknar ofta tillräcklig
370 kunskap om hoten de står inför och verktyg att rusta sig emot dem. Centerpartiet vill därför
371 tillsätta en utredning som rekommenderar lagstiftning och andra reformer för att göra de politiska
372 partierna mer motståndskraftiga mot yttre hot. Vi vill dessutom stärka dagens bristfälliga förbud
373 mot partifinansiering från utländska källor.

374
375 Terrorism och våldsbejakande extremism kommer både utifrån och inifrån Sveriges gränser.
376 Oavsett ursprung utgör sådana ideologier inte bara hot mot de individer som drabbas av deras
377 följares våld utan också mot den liberala demokratin i stort. Säkerhetspolisen pekar ut
378 våldsbejakande höger-, vänster- och islamistisk extremism som särskilt allvarliga hot.¹⁶ Men även
379 andra grupper använder våld för att uppnå sina mål, exempelvis sådana som attackerar
380 lantbrukare. Det de har gemensamt är att de motverkar den liberala demokratin och är villiga att
381 använda våld för att störta eller försvaga den.

382
383 Det öppna och fria samhället får inte visa sig svagt inför sådana krafter. Centerpartiet vill sedan
384 tidigare se mer effektiva åtgärder för att förebygga, försvåra, förhindra och avskräcka deras
385 verksamhet. Staten har också ett ansvar gentemot terrorismens offer – varav många flytt till
386 Sverige undan IS och andra mördare – att hålla de skyldiga ansvariga och skipa rättvisa. Det gäller
387 både svenska terrorister som rest utomlands och de som är verksamma här hemma. Vi vill också
388 se mer effektiva regler och kontroller för att förhindra att offentliga medel går till organisationer
389 som motarbetar den liberala demokratin.

390

391 Demokratins institutioner: politikens ansvar att förtjäna medborgarnas 392 förtroende

393

394 En stark och välmående liberal demokrati kräver att medborgarna har förtroende för sina folkvalda
395 representanter. Sverige rankas konsekvent som ett av världens minst korrupta och mest
396 transparenta länder.¹⁷ Det är vi stolta över. Men som ett politiskt parti har Centerpartiet ett särskilt
397 ansvar att föregå med gott exempel. Vi ska arbeta aktivt, varje dag, för att förtjäna medborgarnas
398 förtroende för oss och för de demokratiska institutioner vi verkar inom, såväl i Sverige som i EU.
399 Sverige ska vara världens mest rättssäkra, demokratiska och välskötta land, och politiken ska vara

¹⁶ Säpo, 2020, Säkerhetspolisens årsbok 2019.

¹⁷ Transparency International, 2020, Corruption Perceptions Index.

400 transparent och fri från ens misstankar om korruption. Centerpartiet vill genomföra en rad
401 reformer för att uppnå det.

402
403 Vi vill inrätta en oberoende antikorrupsionsmyndighet med uppdrag att granska offentlig
404 verksamhet, ge vägledning och stöd kring insatser för ökad transparens och bidra till åtal mot
405 brott. Antikorrupsionsmyndigheten ska dessutom erbjuda alla myndigheter, kommuner, regioner
406 och riksdag en central visseblåsartjänst, och säkerställa att rapporterade misstankar utreds.

407
408 Vi vill att lagstiftningen ska ställa högre krav på de antikorrupsionsstrategier som vägleder
409 myndigheternas arbete, och att brott mot reglerna ska leda till allvarigare konsekvenser.
410 Strategierna bör innehålla bättre stöd för medarbetare som rapporterar misstankar.

411
412 Vi vill införa striktare regler för partifinansiering, som bland annat innebär att de politiska partierna
413 måste redovisa lån, tillgångar och annan information om sina finanser som är viktiga för
414 allmänheten att känna till. Riksdagspartierna bör därutöver vara tvungna att redovisa intäkter och
415 utgifter kopplade till valkampanjer separat från sin ordinarie årliga redovisning. Det bör ske kort
416 efter ett val, så att allmänheten inte som idag behöver vänta tills den ordinarie öppna
417 redovisningen i juli varje år för att upptäcka eventuella oegentligheter.

418
419 Vi vill inrätta ett lobbyregister, eller öppenhetsregister som vi väljer att kalla det, på nationell nivå.
420 Att beslutsfattare talar med representanter för näringslivet, fackföreningar, intresseorganisationer
421 och civilsamhället är i grunden en nyttig del av lagstiftningsprocessen och regeringsarbetet. Genom
422 sådana samtal kan olika delar av samhället vara med och utforma politiska beslut som påverkar
423 dem.

424
425 Det är samtidigt viktigt att det sker på ett transparent och korrekt sätt. Därför har EU och länder
426 som Irland, Storbritannien, USA, Österrike och snart Finland skapat lobbyregister. De olika
427 registren skiljer sig åt gällande vilka som klassas som lobbyister, vilka beslutsfattare som omfattas
428 och vilken form av kontakter som ska registreras. Den gemensamma nämnaren är att lobbyism
429 registreras hos en myndighet och att registret omfattar den lagstiftande och verkställande makten.

430
431 Syftet med ett lobbyregister är att allmänheten ska få bättre insyn i vilka personer eller
432 organisationer som bidragit med synpunkter kring lagstiftning eller beslut. För att uppnå det vill
433 Centerpartiet införa ett öppenhetsregister. Reformen ska föregås av en utredning som
434 rekommenderar vilka personer, organisationer och typer av kontakter som ska omfattas, och hur
435 uppgifterna ska redovisas.

436
437 Vi kommer fortsätta att driva på för ökad transparens inom EU, bland annat kopplat till
438 europaparlamentarikers ersättning och kontakter med lobbyister.

439
440 Vi vill ställa högre krav på ministeransvar och tjänstemannaansvar inom offentlig sektor. Den
441 svenska förvaltningsmodellen bygger på ett förhållandevis begränsat regeringskansli med kollektivt
442 beslutsfattande och en väl utbyggd och självständig myndighetsstruktur. Det finns många fördelar
443 med ett sådant system, som vi vill bevara, men kombinationen av ett förbud mot ministerstyre och
444 en stor myndighetsapparat innebär i praktiken att möjligheterna till effektivt ansvarsutkrävande är
445 begränsade. Ett ifrågasatt eller kritiserat statsråd kan nästan alltid hävda att det är någon annans
446 ansvar att förebygga, hantera eller åtgärda en viss situation.

447
448 Tankefiguren att väljarna i nästa val har möjligheter till ansvarsutkrävande gentemot regeringen
449 eller ett visst statsråd tillgodoser inte tillräckligt ansvarsutkrävande i praktiken, inte minst när
450 stora katastrofer och kriser utreds genom specialtillsatta kommissioner som jobbar i flera år och
451 ofta över ett val. Centerpartiet vill därför att nästa grundlagsutredning ser över den svenska
452 förvaltningsmodellen i syfte att stärka medborgarnas möjligheter att utkräva ansvar av ministrar.

453

454 Medborgarnas möjlighet att utkräva ansvar av opolitiska tjänstemän, och få upprättelse när fel
455 begåtts, är även den begränsad. Myndigheternas oberoende från otillbörlig politisk styrning har
456 många fördelar som ska bevaras men den enskilda medborgaren kan i många fall uppleva sig
457 handlingsberövad inför myndigheternas beslut. Det finns också exempel på så kallad
458 myndighetsaktivism, där organisationer eller enskilda tjänstemän följer egna agendor, exempelvis i
459 tillståndsärenden. Medborgarna ska kunna lita på att myndigheter behandlar ärenden rättvist och
460 fattar konsekventa beslut. Om fel begås ska medborgarna kunna få upprättelse. Centerpartiet vill
461 därför sedan tidigare införa ett utökat tjänstemannaansvar som möjliggör ökat ansvarsutkrävande
462 och stärker invånarna ställning i relation till det offentliga.
463

464 **Medborgerliga och politiska rättigheter som gör skillnad i** 465 **människors vardag**

466 Reformer för att stärka den personliga integriteten

467
468 Vi i Centerpartiet är stolta över Sveriges starka skydd för medborgerliga och politiska rättigheter.
469 Vi svenskar är fria att uttrycka oss som vi vill och kritisera makten, och media har goda
470 förutsättningar att utföra sitt viktiga uppdrag. Men dessa rättigheter får inte tas för givna, varken
471 av medborgarna eller av de folkvalda som fått förtroendet att besluta om dem. De måste skyddas
472 och vidareutvecklas så att de gör faktisk skillnad i människors liv och svarar upp mot de
473 utmaningar de står inför.
474

475 En av dagens största utmaningar för individens rättigheter rör personlig integritet, den personliga
476 sfär där människor utan övervakning kan forma och utbyta tankar och skapa relationer. Staten har
477 fått nya möjligheter att övervaka sina medborgare, genom bland annat videoövervakning i
478 offentliga rum och insyn i våra digitala kommunikationer. Staten har starka och legitima skäl att
479 använda övervakning för att bekämpa brottslighet, stoppa terrorhandlingar och skydda landet mot
480 stater som inte vill oss väl. Det ska samtidigt ske i sund balans med svenska medborgares rätt till
481 sin personliga integritet.
482

483 Centerpartiet vill stärka individens kontroll över sina personliga data och skapa bättre insyn i hur
484 myndigheter och andra offentliga aktörer använder dem. Här är på många sätt Estland ett
485 föregångsland, där medborgarna äger sina data och får information om när de använts eller
486 överförts från en myndighet till en annan, med specifika undantag som exempelvis pågående
487 brottsutredningar. Vi vill utreda hur ett liknande system kan införas i Sverige.
488

489 Samtidigt som vi är stolta över det svenska teknikundret – för den innovation och de jobb som det
490 skapat – är vi också vaksamma inför de stora techbolagens tillgång till och hantering av individens
491 personliga data, som bara väntas öka i samband med teknologiska framsteg som artificiell
492 intelligens (AI). I många fall är användarens personliga information företagets produkt. När det
493 berör en svensk medborgare har staten ett ansvar att reglera hur den informationen hanteras.
494 Centerpartiet vill därför stärka individens kontroll över hur företag använder personlig information
495 och begränsa deras möjligheter att missbruka den.
496

497 I april 2021 presenterade Europeiska kommissionen förslag på ett regelverk för etiskt användande
498 av AI. Det omfattar en rad möjliga användningsområden, som ansiktsigenkänning,
499 massövervakning och infrastruktur. Centerpartiet välkomnar ett sådant ramverk och kommer verka
500 för att slutresultatet lever upp till ett antal principer. Vi vill att ett pålitligt och robust skydd för den
501 personliga integriteten är vägledande, att individen har insyn i och kontroll över hur personliga
502 data används, att god hänsyn tas till riskminimering vid godkännande av nya tekniker och
503 användningsområden, att användningen av AI för obefogad statlig övervakning och kontroll av
504 medborgare förbjuds och att produkter inte exporteras till regimer som använder dem för att
505 förtrycka människor. Vi ser samtidigt goda möjligheter för att ett tydligt och långsiktigt ramverk

506 kan bidra till att göra EU världsledande inom AI. En ansvarsfull inställning till teknologiska framsteg
507 står inte i konflikt med tillväxt och innovation.
508

509

510 Ta tillvara på mångfaldens möjligheter

511

512 Individen står i centrum för Centerpartiets politik. Men vi människor tillhör oundvikligen en eller
513 flera grupper och har en eller flera identiteter. Vissa identiteter föds vi in i, som vilka våra föräldrar
514 är eller vilken sexuell läggning vi har. Vissa identiteter väljer vi, som vårt yrke, vilket parti vi röstar
515 på och hur vi engagerar oss i samhället. Och vissa identiteter tillskrivs vi av andra, ofta emot vår
516 vilja, som att vi på grund av vår hudfärg eller kön skulle vara på ett visst sätt.

517

518 Sverige är med andra ord ett land av mångfald, vilket Centerpartiet välkomnar. Mångfalden gjort
519 Sverige till ett rikare land där kulturer, åsikter, identiteter, tros- och livsåskådningar utvecklas
520 tillsammans. Med mångfalden kommer också krav på politiken att ta itu med de utmaningar den
521 medför, inte minst för personer som tillhör minoritetsgrupper och andra som möter särskilda
522 utmaningar i samhället.

523

524 För Centerpartiet börjar det arbetet med oss själva. Vi strävar efter att bjuda in och ta tillvara på
525 Sveriges mångfald i vårt eget arbete eftersom vi är övertygade om att det leder till bättre resultat.
526 Vi blir bättre på att identifiera och lösa samhällsutmaningar om vi lyckas ta till vara på den bredd
527 av kompetenser och erfarenheter som finns i Sverige. Alla som delar våra värderingar ska känna
528 sig välkomna i centerrörelsen och den politiska arenan ska vara öppen för alla svenskar.

529

530 Krafttag mot diskriminering och hatbrott

531

532 Diskriminering är ett allvarligt problem i Sverige. Det skadar individen, som inte får ett jobb eller
533 samma lön som sina kollegor på grund av sitt kön, eller som inte släpps in på krogen på grund av
534 sin hudfärg. Det skadar samhället eftersom det hindrar folk från att nå sin potential och bidra med
535 sin kompetens och sitt arbete. Och det skadar den liberala demokratin eftersom diskriminering är
536 ett brott mot individens rättigheter som dessutom riskerar att underminera tilltron till att staten
537 skyddar och behandlar alla sina medborgare likvärdigt.

538

539 Centerpartiet vill genomföra flera reformer för att ta itu med diskriminering baserad på alla de sju
540 diskrimineringsgrunderna: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet,
541 religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

542

543 Vi vill reformera Diskrimineringsombudsmannens (DO) uppdrag så att myndigheten mer aktivt
544 upptäcker och agerar mot diskriminering, bland annat genom att utföra fler stickprovskontroller
545 och driva långt fler fall, istället för som idag främst för att etablera praxis. Vi vill dessutom att DO
546 ska få ökade resurser för att kunna genomföra sitt nya uppdrag.

547

548 Vi vill höja diskrimineringsersättningen. Arbetsgivare och andra juridiska personer som
549 diskriminerar mot en person kan bli skyldig att betala diskrimineringsersättning till den utsatte.
550 Diskrimineringsersättningen har två syften: att likt skadestånd ge den enskilde ersättning för den
551 kränkning hon utsatts för och att avskräcka från diskriminering. Vi anser att dagens ersättning i
552 många fall är så pass låg att den inte lever upp till dess syften. Därför vill vi tillsätta en utredning
553 som ska rekommendera en mer ändamålsenlig nivå.

554

555 Vi vill inrätta en diskrimineringsnämnd som i likhet med en domstol ska kunna avgöra
556 diskrimineringsfall men som till skillnad från en domstol ska göra det enklare och billigare för
557 personer som utsatts för diskriminering att söka upprättelse. En diskrimineringsnämnd ska
558 emellertid inte ha lägre beviskrav än en domstol. Få diskrimineringsfall tas upp i domstol idag. En

559 av huvudanledningarna till det är att personer som utsatts för diskriminering upplever att de
560 ekonomiska och byråkratiska hindren är för stora. I flera av våra grannländer har man därför
561 inrättat diskrimineringsnämnder med lägre trösklar för att driva fall och söka upprättelse. Det vill vi
562 göra även här i Sverige. Hur nämnden ska utformas och vilka befogenheter den ska ha måste
563 utredas i nära samråd med civilsamhället och andra remissinstanser.

564
565 Vi vill att statliga myndigheter förbättrar sitt arbete mot diskriminering, inte minst vid rekrytering.
566 Diskriminering vid anställning sker på flera olika grunder. Flera studier visar bland annat att
567 personer med namn som antyder utländsk bakgrund i lägre utsträckning blir kallade till
568 arbetsintervjuer i Sverige,¹⁸ och liknande mönster har påvisats för män som söker till
569 kvinnodominerade yrken.¹⁹ Trots att nyanställda i statlig verksamhet liknar samhället i stort har
570 staten ett särskilt ansvar att föregå med gott exempel och anstränga sig extra hårt för att upplevas
571 som en välkomnande arbetsgivare.

572
573 Centerpartiet vill därför att statliga myndigheter på prov ska införa så kallad anonym eller blind
574 rekrytering och, om testperioden är framgångsrik, att metoden införs vid alla myndigheter där det
575 är praktiskt möjligt. Anonym rekrytering innebär att den arbetssökande fyller i sitt CV online,
576 varefter rekryteraren inte kan se personens namn – eller andra uppgifter som kan medföra
577 diskriminering, som kön eller ålder – förrän efter att denne kallats till intervju.

578
579 Hatbrott är också ett allvarligt och alltför utbrett problem i Sverige.²⁰ Hatbrott innebär att någon
580 angriper en person eller en grupp av människor på grund av deras uppfattade ras, hudfärg, etniska
581 bakgrund, trosbekännelse, sexuella läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Precis
582 som för diskriminering kan förövaren tillhöra en majoritetsgrupp eller en minoritet, och den utsatta
583 likaså.

584
585 Om en domstol bedömer att ett brott är ett hatbrott – exempelvis att en misshandel har rasistiska
586 motiv – tillkommer en straffskärpning. Staten och samhället ser särskilt allvarligt på hatbrott
587 eftersom de anses utgöra ett brott mot individens mänskliga rättigheter och mot principen om
588 människors lika värde, samt att sådana brott skapar rädsla hos andra människor som tillhör
589 gruppen i fråga.

590
591 Centerpartiet vill ge mer resurser till de hatbrotts- och demokratienheter som finns hos polisen
592 runtom i landet, och att civilsamhället får det stöd som krävs för att stötta brottsoffer. Vi anser
593 dessutom att lagstiftningen inte omfattar alla de grupper som bör skyddas mot hatbrott. Det finns
594 många exempel på gärningsmän som begått allvarliga brott motiverade av hat mot kvinnor och att
595 personer som har funktionsnedsättningar utsatts för brott på grund av detta. Centerpartiet vill
596 därför att kön och funktionsnedsättning läggs till som hatbrottsgrunder i lagstiftningen.

597
598 Centerpartiet anser dessutom att Sveriges minoritetspolitik bör förbättras. De fem nationella
599 minoriteterna – judar, romer, samer (som dessutom är vårt erkända urfolk), sverigefinnar och
600 tornedalingar – åtnjuter särskilda rättigheter. Det offentliga har också ett särskilt ansvar att
601 skydda, tillgängliggöra och främja deras språk och kultur. Minoritetslagstiftningen är på många sätt
602 bra på papperet men efterlevs inte tillräckligt väl i praktiken. Det offentliga måste i högre
603 utsträckning leva upp till sina åtaganden på området.

604

605 **Hedersförtryck: ett hot mot individen och mot demokratin**

606

¹⁸ Bl.a. Ali Ahmed, 2015, Etnisk diskriminering – vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra?, Linköpings Universitet.

¹⁹ Ali Ahmed et al, 2021, Gender discrimination in hiring: An experimental reexamination of the Swedish case, Linköpings Universitet.

²⁰ Brottsförebyggande rådet (Brå), 2019, Hatbrott 2018, Rapport 2019:13.

607 Centerpartiet anser att frivilliga gemenskaper är viktiga för individen, för ett gott samhälle och för
608 en välmående liberal demokrati. Men alla gemenskaper är inte av godo, däribland sådana som
609 strävar efter att underminera den liberala demokratin eller inskränka andra människors frihet. Och
610 alla gemenskaper ska vara just frivilliga: Alla som bor i Sverige ska ha rätten och den faktiska
611 möjligheten att älska vem de vill, att välja sin religion eller ingen religion alls, att leva enligt sin
612 könstillhörighet, att uttrycka sina åsikter fritt, och på andra sätt bestämma själva hur de lever sina
613 liv.

614
615 Alla ska kort sagt ha rätten att bestämma själva hur de vill leva sina liv. Men för många i Sverige
616 är verkligheten en annan. De lever under förtryckande strukturer baserade på kultur, familjeband,
617 religion, med mera – det som kallas för hedersförtryck. Hedersförtryck kan ta sig olika uttryck, från
618 mannen på gatan som trakasserar kvinnor för hur de klär sig till pappan som mördar sin son för att
619 han är homosexuell. Barn och unga är särskilt sårbara för hedersförtryck.

620
621 För att förebygga och bekämpa hedersförtryck och hedersvåld har Centerpartiet tillsammans med
622 regeringen och Liberalerna genomdrivit en rad reformer under mandatperioden. Bland annat har
623 hedersmotiv blivit en försvårande omständighet, myndigheter har fått starkare befogenheter att
624 belägga barn med reseförbud om de riskerar att föras utomlands för att könsstympas eller giftas
625 bort, det är numera straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå ett äktenskap eller en
626 äktenskapsliknande förbindelse, Skolverket har fått resurstillskott för att stärka skolans
627 systematiska arbetet mot heder, myndigheternas förebyggande kapacitet har stärkts och
628 civilsamhället har fått mer resurser.

629
630 För att motverka hedersförtryck krävs dessutom bättre kunskap. Centerpartiet vill genomföra en
631 nationell kunskaphöjning hos rättsväsendet, skolan, regioner, kommuner och myndigheter om
632 hedersförtryck och effektiva insatser för att förebygga, upptäcka och motverka det. Vi vill också att
633 relevanta myndigheter tar fram nationell statistik över hur utbrett hedersvåldet och
634 hedersförtrycket är. Alla som utsätts för hedersförtryck ska ha tillgång till kvalitativt stöd, oavsett
635 vem de är och var de bor.

636

637 Religionsfrihet i en sekulär stat och ett mångreligiöst samhälle

638

639 Sverige är och ska vara en sekulär stat. Det innebär att stat och religion ska vara åtskilda och att
640 staten ska förhålla sig neutral gentemot olika religioner. Men det innebär inte att det svenska
641 samhället är eller bör vara fritt från religion. En majoritet av Sveriges befolkning är medlem i ett
642 trossamfund²¹ och religion spelar en viktig roll i många människors liv. Alla ska ha rätt att tro och
643 utöva sin tro, och att välja bort religion om de så vill. Det är kärnan i religionsfriheten.

644

645 Centerpartiet ser och värderar trossamfundens insatser för att göra Sverige till ett bättre samhälle:
646 Kyrkor öppnar sina dörrar för hemlösa, imamer ger själavård till patienter på sjukhus och judiska
647 församlingar stöttar familjer i kris. Vi välkomnar också de många former av interreligiöst arbete
648 som pågår runtom i landet och uppmuntrar trossamfunden att skapa en eller flera interreligiösa
649 remissinstanser som kan föra gemensam talan kring politiska förslag.

650

651 Staten ska skydda invånarnas rätt att utöva sin tro i trygghet. Trots det utsätts samfund och
652 enskilda troende för hat, hot, trakasserier och våld. För att åtgärda det får trossamfund statligt
653 stöd för att investera i säkerhetsåtgärder, som kameror, säkerhetsdörrar och säkerhetsvakter. Det
654 är bra men räcker inte till. De judiska församlingarna spenderar exempelvis en stor del av sin
655 budget på säkerhet. Centerpartiet vill förbättra stödet för säkerhetsåtgärder, som hanteras av
656 Kammarkollegiet, för att möjliggöra långsiktiga och löpande investeringar istället för
657 engångsinsatser. Särskilt personal är för dyrt och svårt att anställa långsiktigt med det nuvarande
658 systemet.

²¹ Svenska kyrkan hade 2019 5,8 miljoner medlemmar, och 901 000 personer var samma år medlemmar i något av samfunden registrerade hos Myndigheten för stöd till trossamfund (SST).

659

660 Det finns rapporter att personer som konverterat och andra som sökt asyl i Sverige undan religiöst
661 förtryck behandlats av Migrationsverket med bristande respekt och förståelse.²² Det finns också
662 rapporter om bristande rättssäkerhet i Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas hantering av
663 sådana fall, och att asylsökande utsatts för trakasserier, hot och våld på asylboenden.²³

664

665 Den som söker asyl i Sverige ska få en rättssäker prövning. När en asylsökande riskerar att dödas
666 eller skadas på grund av sin tro vid ett återvändande till hemlandet ska Migrationsverket inom
667 ramen för en så kallad trovärdighets- och tillförlitlighetsbedömning bedöma om den asylsökande
668 har en genuin tro. Centerpartiet vill sedan tidigare – som en del av en bred utredning om
669 rättssäkerheten i asylprocessen – att man ser över dessa trovärdighets- och
670 tillförlitlighetsbedömningar i syfte att stärka rättssäkerheten och säkerställa att asylsökande
671 behandlas med kunnande och respekt. Det är också viktigt att Migrationsverket fortsätter sitt
672 arbete med att säkerställa tryggheten på asylboendena för alla, oavsett kön, sexuell läggning eller
673 trosuppfattning.

674

675 Statens ansvar för religionsfriheten handlar om mer än att skapa trygghet. Det handlar också om
676 att skapa möjligheter för människor med olika tro att leva sida vid sida och för att alla ska kunna
677 utöva sin tro i en svensk kontext och med svenska lagar och värderingar som bas. För att göra det
678 möjligt behöver religiösa samfund få bättre möjligheter att verka i Sverige. Vissa samfund –
679 exempelvis yezidiska och mandeiska samfund, samt kristna och muslimska samfund med nutida
680 rötter i Mellanöstern – har svårt att verka på ett säkert sätt i sina ursprungsländer. De förtjänar,
681 precis som alla andra trossamfund, goda förutsättningar att hålla sina traditioner och trossystem
682 vid liv i Sverige.

683 Här finns inspiration att hämta från en praktisk interreligiös utbildning som sedan 2007 erbjuds vid
684 Oslo Universitet.²⁴ Utbildningen erbjuder deltagarna – buddhister, kristna, judar, muslimer och
685 andra – praktisk kunskap om det norska samhället, om lagar och regler, om värderingar och om
686 praktiskt religiöst ledarskap i en norsk kontext.

687

688 Centerpartiet vill inrätta en liknande utbildning vid en eller flera svenska högskolor. Den bör vara
689 öppen för alla samfund som är registrerade hos Myndigheten för stöd till trossamfund (SST). SST
690 erbjuder redan idag liknande kurser i mer begränsad omfattning som en högskoleutbildning kan
691 bygga vidare på. En sådan utbildning är ett viktigt steg mot att öka förståelsen och tilliten mellan
692 människor. Ett trossamfund har bättre förutsättningar att stötta sina medlemmar – med allt från
693 själavård och äktenskapsrådgivning till ungdomsverksamhet och sociala insatser – om dess ledare
694 har god kunskap om det svenska samhället och om de lagar, regler och värderingar som råder här.

695

696

697 HBTQI-rättigheter som utgår från individens förutsättningar och behov

698

699 Sverige har kommit relativt långt vad gäller rättigheter för homosexuella, bisexuella, trans-, queer-
700 och intersexpersoner (HBTQI-personer) men har fortfarande en lång väg kvar. Under senare år har
701 Sverige haft en långsammare utveckling än många jämförbara länder och har därför under en
702 längre tid sjunkit stadigt på ILGA:s ranking över rättigheter för HBTQI-personer.²⁵

703

704 Möjligheten att älska vem man vill och att kunna forma ett liv med den man vill är grundläggande
705 för mänsklig lycka. Likaså möjligheten att leva fritt och tryggt i enlighet med sin könsidentitet eller
706 sitt könsuttryck.

707

²² Maria Gustin Bergström et al., 2019, Konvertitutredningen.

²³ Ibid.

²⁴ Å være religiøs leder i det norske samfunnet: <https://www.tf.uio.no/studier/evu/kurs/2019/relleleder/>.

²⁵ The European Region of the International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Associations årliga rankingar, senast för 2020.

708 Vår lagstiftning utgår fortfarande i grunden från att alla förväntas leva och forma sina liv i enlighet
709 med traditionella normer för kön, sexualitet, familj och identitetsuttryck. Även om lagstiftningen
710 stegvis fått tillägg som förbättrat situationen för allt fler har det resulterat i ett lapptäcke som är
711 svårt att överblicka utan att den normativa utgångspunkten egentligen har övergivits.
712 Centerpartiet vill istället att individens rätt att forma och leva sitt liv som denne vill, fritt från
713 diskriminering och exkluderande normer, ska stå i centrum.

714
715 Ett viktigt exempel på detta rör familjepolitiken, som inte är tillräckligt väl utformad efter den
716 verklighet som HBTQI-familjer och andra befinner sig i. Familjepolitiken behöver omformas för att i
717 högre utsträckning utgå från barnets rättigheter och rätt till sina föräldrar, även i familjer där
718 vårdnadshavare, sociala föräldrar och genetiska föräldrar skiljer sig från normen. Det är hur barnen
719 påverkas i praktiken som ska vara avgörande.

720
721 Rätten till självidentifikation ska vara utgångspunkten när det gäller könstillhörighet. Dagens
722 svenska lagstiftning för den som vill fastställa sitt kön i enlighet med denna princip är otidsenlig
723 och har redan konstaterats stå i strid med Europakonventionen. Den redan utlovade nya
724 könstillhörighetslagstiftningen – där rätten att själv få fastställa juridiskt kön särskiljs från rätten
725 till könsbekräftande vård – måste komma på plats. Centerpartiet vill också att lagstiftningen kring
726 könstillhörighet uppdateras för att säkerställa lika rättigheter och möjligheter för icke-binära.

727
728 Hiv-positivas livsvillkor måste förbättras, med målet att minska stigma och göra preventionen mer
729 effektiv och målgruppsanpassad. Centerpartiet vill sedan tidigare se en översyn av
730 informationsplikten. Vi vill dessutom se bättre tillgänglighet för profylax, behandling och vård,
731 liksom kunskapshöjande insatser riktade till allmänheten.

732
733 Utöver krafttag för att motverka diskriminering och hatbrott här hemma ska den som söker asyl i
734 Sverige på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet alltid få en rättssäker prövning. Det
735 finns emellertid rapporter om brister i hur Migrationsverket och domstolar bemött och fattat beslut
736 kring HBTQI-asylsökande.²⁶ Centerpartiet vill sedan tidigare tillsätta en utredning som brett ser
737 över rättssäkerheten under asylprocessen, inklusive för HBTQI-flyktingar. Vi har dessutom länge
738 drivit frågan om rätten till familjeåterförening för personer som fått asyl, och vill att personer som
739 har en etablerad relation sedan tidigare men som inte kunnat bo tillsammans i hemlandet på grund
740 av hot och rädsla, exempelvis vissa HBTQI-personer, ska ha samma rätt till familjeåterförening
741 som andra skyddsbehövande. Rätten till familjeåterförening har förstärkts genom den nya
742 migrationslagstiftning som trädde i kraft sommaren 2021.

743

744 Ett samhälle och en demokrati som är tillgängligt för alla

745

746 Personer med funktionsnedsättningar har unika utmaningar ur ett rättighetsperspektiv som det
747 offentliga och samhället i stort måste ta på större allvar. Att kunna röra sig i samhället, ta del av
748 information och delta i det demokratiska samtalet är sådant som majoriteten tar för givet men som
749 i praktiken är begränsat eller försvårat för många personer med funktionsnedsättning. Detsamma
750 gäller möjligheten att arbeta efter förmåga och ha ekonomisk trygghet, där ojämlikheten är stor för
751 personer med funktionsnedsättning. Och personer med funktionsnedsättningar utsätts fortfarande
752 för övergrepp inom vården och i andra sammanhang. Allt detta handlar om individens rätt till
753 egenmakt, respekt och likabehandling. Sverige ska leva upp till sina åtaganden enligt FN:s
754 konvention för personer med funktionsnedsättning.

755

756 Centerpartiet vill ge Valmyndigheten i uppdrag att genomföra en översyn av tillgängligheten i
757 vallokaler, med målsättningen att alla vallokaler ska vara anpassade, och identifiera och genomföra
758 insatser för att säkerställa valhemligheten för personer med funktionsnedsättningar. Vi vill
759 dessutom att myndigheter utvecklar sitt arbete med att inför val erbjuda information på lättläst
760 svenska och lättillgänglig information för personer med nedsatt syn och hörsel.

²⁶ RFSL, 2020, Avslagsmotiveringar i HBTQI-asylärenden.

761
762 Men demokratin utövas inte bara vid valurnorna vart fjärde år; alla medborgare ska ha möjlighet
763 att påverka och delta i vårt gemensamma demokratiprojekt även mellan val. Centerpartiet vill
764 därför att alla lokaler där demokratin utövas, exempelvis för nämndsammanträden, ska vara fullt
765 tillgängliga, till skillnad från idag när exempelvis hörselslingor i många fall saknas. De politiska
766 partierna har också ett ansvar att möjliggöra politiskt engagemang i sina egna rörelser – bland
767 annat genom att anordna möten och evenemang i tillgängliga lokaler – och för att kommunicera
768 med väljarna med hjälp av teckenspråk, lättläst svenska med mera.
769

770 Jämställdhet, trygghet och möjligheter

771
772 Centerpartiet är stolt över att vara ett feministiskt parti. Vårt mål är ett jämställt samhälle där alla,
773 oavsett könsidentitet, har samma grundförutsättningar att förverkliga sig själva och sina drömmar.
774 För oss är feminism i grund och botten en frihetsfråga. Det handlar om att synliggöra och vilja
775 förändra de system och strukturer som behandlar kvinnor och män olika, både som grupp och som
776 individer. Centerpartiet anser att dessa strukturer måste ändras och att ett jämställt samhälle
777 gynnar alla.
778

779 Rätten till trygghet är en grundläggande mänsklig rättighet. Att vara otrygg under
780 kvällsjoggingturen, att hålla nycklarna krampaktigt i handen på vägen hem eller att känna oro över
781 att träffa den potentiella kärleken på nätet är en verklighet för många kvinnor idag. Likaså att vara
782 otrygg i sitt eget hem och i vissa fall utsättas för livsfara av sin partner. Otrygghet begränsar
783 kvinnors sätt att leva, och därför måste vi fortsätta arbetet för att förebygga och stoppa mäns våld
784 mot kvinnor, och våld i nära relationer, i hela samhället.
785

786 Centerpartiet har därför bidragit till att genomföra en rad reformer under mandatperioden för att
787 stärka kvinnors och flickors trygghet, däribland straffskärpningar, nya förebyggande uppdrag till
788 myndigheter, en uppdaterad läroplan för skolan om sexualitet, samtycke och relationer, och
789 kvinnojourer och andra organisationer som jobbar med trygghetsfrågor har fått ökade resurser.
790

791 Centerpartiet vill därutöver skärpa straffen för sexualbrott och för kvinnofridskränkning, däribland
792 högre minimistraff. Vi vill att polis, åklagare, nämndemän och domare som hanterar sexualbrott
793 mot vuxna och barn ska få mer och bättre utbildning än idag. Utöver detta driver vi sedan tidigare
794 en rad förslag med förebyggande syfte, såsom bättre insatser i skolan.
795

796 Trots stora framsteg sedan 1900-talets början är ekonomisk ojämställdhet fortfarande ett faktum i
797 Sverige. Kvinnor tjänar mindre än män, har lägre pensioner och är underrepresenterade i styrelser
798 och ledarskapspositioner. Ojämställdheten är särskilt märkbar för utrikes födda kvinnor. Allt detta
799 är ett problem för kvinnors livs- och arbetsvillkor. Det är också en fråga om egenmakt. Därför
800 driver Centerpartiet en politik som förbättrar arbetsvillkor för kvinnor, skapar bättre förutsättningar
801 för kvinnors företagande och främjar ekonomisk jämställdhet. Förslag för att åstadkomma det
802 presenteras i programmet En stark och grön ekonomi med fler företag.
803

804 Kvinnor ska ha lika goda möjligheter som män att påverka politiken och göra sina röster hörda i
805 samhällsdebatten. Men hat, hot och trakasserier mot förtroendevalda – varav flertalet engagerar
806 sig ideellt på sin fritid – är alltför vanligt förekommande. Den typen av attacker mot
807 förtroendevalda och andra i offentligheten utgör inte bara övergrepp mot de individer som drabbas
808 utan också mot den liberala demokratin i stort.
809

810 Hat, hot och trakasserier är oacceptabla oavsett vem de riktar sig mot men studier visar att
811 kvinnor är särskilt utsatta, bland annat över nätet,²⁷ och att många kvinnor väljer att lämna
812 politiken till följd av deras utsatthet. Det innebär i praktiken att kvinnors makt inskränks och att
813 deras röster tystas. Centerpartiet vill se bättre stöd till förtroendevalda som utsätts för hot, hat och

²⁷ Sandra Håkansson, 2019, Könsmönster i hot och våld mot svenska kommunpolitiker, Uppsala Universitet.

814 trakasserier. Det ansvaret vilar på kommuner, regioner och myndigheter, men också på oss som
815 politiskt parti.

816

817 Centerpartiet vill dessutom att Sveriges Riksdag respektive Sveriges Kommuner och Regioner
818 (SKR) genomför en översyn av förtroendevaldas villkor, som ska mynna ut i rekommendationer
819 med syfte att underlätta för fler att kombinera förtroendeuppdrag med arbete, familj och barn. Det
820 skulle i sin tur uppmuntra och underlätta för fler att söka sig till sådana uppdrag.

821

822 **Så stärker vi den liberala demokratin utanför Sveriges** 823 **gränser**

824

825 En demokratisk utrikespolitik

826

827 Den liberala världsordningen som byggdes upp efter andra världskriget kännetecknas av
828 multilateralt samarbete, internationella institutioner, frihandel, säkerhetssamarbete och, för de
829 demokratiska länderna, en gemensam strävan efter mänskliga rättigheter. Den fria rörligheten
830 inom EU och Norden har gjort det möjligt för människor att resa, studera och jobba i andra länder,
831 med stora vinster för vår ekonomi och livskvalitet som följd. Den liberala världsordningen är inte
832 utan sina brister men har likväl skapat välstånd, stabilitet och möjligheter för världens stater att
833 lösa gemensamma problem tillsammans. Därför är den värd att kämpa för.

834

835 Den liberala demokratin är kärnan i Centerpartiets utrikespolitik. Vi förespråkar en utrikespolitik
836 som försvarar och främjar demokrati och mänskliga rättigheter, som stöttar rättstatsuppbyggnad,
837 som motverkar korrupktion, som stärker kvinnors rättigheter och möjligheter och som stärker vårt
838 samarbete med andra demokratier. Detta går hand i hand med en politik för utvecklings-samarbete
839 som står upp för enprocentsmålet och fokuserar det på mänskliga rättigheter, med en
840 handelspolitik som främjar frihandel och med en säkerhets- och försvarspolitik som innebär att
841 Sverige tar ett större ansvar för vår och våra samarbetspartners gemensamma säkerhet.
842 Centerpartiet vill genomföra en rad reformer för att åstadkomma det.

843

844 Vi vill att Sverige, genom EU-samarbetet och på egen hand, arbetar ännu hårdare för frihandel.
845 Det är av avgörande betydelse för Sveriges ekonomi och konkurrenskraft, och ger samtidigt en
846 möjlighet att förbättra miljö- och arbetsvillkor i andra länder. Vi vill att EU ska ställa strikta krav på
847 miljöhänsyn och mänskliga rättigheter i sina frihandelsavtal, vilket kan göra stor skillnad hos våra
848 handelspartners och sätta goda globala standarder som andra anammar för att kunna sälja sina
849 produkter i EU.

850

851 Svenska och europeiska företag bör göra mer för att säkerställa att de och deras underleverantörer
852 erbjuder goda arbetsvillkor och respekterar mänskliga rättigheter, även i delar av verksamheten
853 som äger rum utanför EU. Detsamma gäller deras miljö- och klimatpåverkan. Centerpartiet vill
854 därför att regeringen driver på för att skapa ett regelverk för företagsansvar (så kallad due
855 diligence) på EU-nivå och att ett sådant regelverk är effektivt både för mänskliga rättigheter och
856 för miljön och klimatet.

857

858 Vi vill att Sverige i större omfattning än idag använder sig av principen om universell jurisdiktion
859 för att utreda, åtala och döma personer för krigsbrott, brott mot mänskliga rättigheter och brott
860 mot mänskligheten. Principen om universell jurisdiktion innebär att en stat har rätt att driva fall
861 kopplade till specifika allvarliga brott även om de inte skett inom landet eller om offer eller
862 misstänkta är bosatta här.

863

864 Med vårt goda internationella anseende och kunniga rättsväsende har Sverige goda förutsättningar
865 att via universell jurisdiktion se till att krigsbrott, brott mot mänskliga rättigheter och brott mot
866 mänskligheten uppmärksammas och att brottsoffren får upprättelse. Sverige har redan idag

867 lagstiftning som gör det möjligt men använder den inte i större utsträckning. Centerpartiet vill ge
868 rättsväsendet ett tydligare uppdrag att driva fler sådana fall och öronmärka ökade resurser till polis
869 och åklagare för att göra det möjligt. Vi vill dessutom se över om den befintliga lagstiftningen kring
870 universell jurisdiktion är ändamålsenlig.
871

872 Reformer för ett mer demokratiskt EU

873
874 EU:s bidrag till Europas utveckling är så många och så långtgående att vi emellanåt tar dem för
875 givet. För medlemsstater som regelbundet krigat mot varandra i hundratals år är numera en
876 väpnad konflikt dem emellan närmast otänkbar. Den fria rörligheten av varor, tjänster och
877 människor har bidragit till innovation, tillväxt och livskvalitet. Folk som under årtionden levde
878 under kommunistiskt förtryck har bjudits in till den europeiska gemenskapen. Och EU:s
879 ekonomiska och diplomatiska muskler har använts i fredens, demokratins och rättsstatens tjänst
880 även utanför unionens gränser.
881

882 Med det i åtanke ser Centerpartiet med stor oro på att flera av EU:s medlemsstater de senaste
883 åren rört sig i en auktoritär, illiberal och korruperad riktning. Europas liberala demokratier måste
884 arbeta tillsammans för att vända den utvecklingen, för de journalister som mördats eller tystats,
885 för de domare och akademiker som sparkats, för de oppositionspolitiker och väljare som tystats,
886 för de minoriteter som förlorat trygghet och rättigheter och för de kvinnor som fråntagits rätten till
887 sina kroppar. Vi måste också agera för att rädda EU-projektet, eftersom dessa medlemsstater
888 hindrar EU från att lösa gemensamma problem, förskingrar EU-medel och på andra sätt
889 underminerar samarbetet och européernas förtroende för det.
890

891 För människorna som bor i dessa stater och för unionens framtid vill Centerpartiet se mer kraftfulla
892 åtgärder. Vi vill att EU ska strypa medel till medlemsstater som inte respekterar sina demokratiska
893 och rättsstatliga åtaganden och inte sätter stopp för offentlig korruption. Om de fortfarande inte
894 genomför EU:s krav är vi öppna för att begränsa deras beslutsrätt i EU och, som en sista utväg, att
895 utesluta dem.
896

897 Centerpartiet vill att regeringen tar ytterligare steg för att förankra och öka transparensen i Sverige
898 kring beslut på EU-nivå, ett område där det idag finns ett demokratiskt underskott.²⁸ Såväl
899 riksdagen som civilsamhälle, näringsliv och andra remissinstanser bör få bättre möjligheter att
900 yttra sig om EU-lagstiftning innan beslut. EU bör också stärka transparensen kring interna beslut,
901 och vi kommer att fortsätta driva på i Bryssel för mer transparens kring de så kallade trilogerna, de
902 informella möten där EU-kommissionen, Europaparlamentet och ministerrådet diskuterar
903 lagförslag.
904

905 Det är också viktigt att allmänheten har god insyn i EU:s beslutsprocesser och att de får bättre
906 kunskap om deras möjligheter att påverka. Staten bör förbättra sina informationsinsatser på det
907 området och vi välkomnar mer mediebevakning av EU-frågor.
908

909 **En starkare liberal demokrati är möjlig**

910 Demokrati är inte ett tillstånd, den är ett gemensamt projekt som vi bygger tillsammans, varje
911 dag, varje generation. Vi utövar demokratin när vi går till valurnorna och när vi engagerar oss
912 politiskt. När vi kritiserar makten, belyser samhällsproblem och står upp mot orättvisor i vardagen.
913 När vi går samman för att bygga ett bättre samhälle och när vi lär våra barn att inte göra om våra
914 misstag. När vi skapar jobb och innovationer. När vi tar hand om våra medmänniskor och bidrar till
915 vår gemensamma trygghet och välfärd.
916
917

918 En av politikens huvuduppgifter bör vara att skapa möjligheter för medborgarna att utöva
919 demokratin så fritt och framgångsrikt som möjligt. För att åstadkomma det krävs jordnära

²⁸ Maria Strömvik, 2020, "Hur väl förankras regeringens EU-politik?", Lunds Universitet.

920 reformer som gör skillnad i människors vardag och som ger dem tillit att det offentliga levererar på
921 sin del av samhällskontraktet. Vi måste också stärka de institutioner – från fria medier till
922 oberoende domstolar – som skyddar våra politiska och medborgerliga rättigheter från de som hotar
923 dem. Och vi måste förbättra vårt samarbete med andra liberala demokratier. Så ger vi kraft åt
924 varje människa.

925 **Centerpartiet vill att:**

- 926
- 927 • En spetsutbildning för offentligt ledarskap – kopplad till praktik och ekonomisk ersättning
- 928 under studietiden – ska inrättas vid svenska universitet.
- 929
- 930 • Det ska bli svårare att ändra grundlagen, genom krav på kvalificerad majoritet vid
- 931 riksdagsbeslut om grundlagsändring, krav på att ett specifikt antal riksdagsledamöterna
- 932 deltar i omröstningen (en s.k. kvorumregel) och genom att det val till riksdagen som hålls
- 933 mellan två riksdagsbeslut om grundlagsändring måste vara ett ordinarie val.
- 934
- 935 • Domstolarnas oberoende ska stärkas och skyddas. Ytterligare bestämmelser om domarna i
- 936 de högsta domstolarna (justitieråden) ska regleras i grundlagen. Domstolsverkets
- 937 organisation, styrning och roll ska reformeras i syfte att stärka dess oberoende.
- 938
- 939 • Oppositionens ställning ska skyddas i lag. En parlamentarisk utredning ska tillsättas med
- 940 uppdrag att formalisera praxis i riksdagen och skydda oppositionens ställning i lagstiftning.
- 941 En utredning ska undersöka motsvarande behov hos regioner och kommuner.
- 942
- 943 • Medias skydd mot hat, hot och trakasserier ska stärkas. Kapaciteten hos de enheter inom
- 944 polisen som arbetar med demokratifrågor ska stärkas. Brottsförebyggande rådet ska ges
- 945 ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta media att hantera och anmäla hot och
- 946 trakasserier. Brottsofferjourerna ska få ökat stöd för att stötta utsatta journalister. Ett
- 947 offentligt stöd ska införas för mindre medieföretag att investera i säkerhetsåtgärder.
- 948
- 949 • Den akademiska friheten och oberoendet hos lärosäten och deras medarbetare ska stärkas.
- 950 Staten ska stötta lärosäten som väljer att övergå till en stiftelseform, politikens makt över
- 951 och inom deras styrelser ska minska och anställningstryggheten för lärare och forskare ska
- 952 stärkas.
- 953
- 954 • De politiska partierna ska rustas mot yttre hot. En utredning ska tillsättas med syfte att
- 955 stärka de politiska partiernas motståndskraft mot yttre hot. Förbudet mot partifinansiering
- 956 från utländska källor ska stärkas.
- 957
- 958 • Arbetet mot offentlig korruption ska förbättras. En oberoende antikorrupsionsmyndighet
- 959 ska inrättas, som bland annat ska erbjuda myndigheter, kommuner, regioner och riksdag
- 960 en central visselblåsartjänst. Lagstiftningen ska ställa högre krav på de
- 961 antikorrupsionsstrategier som vägleder myndigheternas arbete, inklusive bättre stöd för
- 962 visselblåsare, och brott mot reglerna ska leda till allvarigare påföljder.
- 963
- 964 • De politiska partierna och institutionerna de arbetar inom ska bli mer transparenta.
- 965 Striktare regler för partifinansiering ska införas, med krav på politiska partier att redovisa
- 966 fler uppgifter om sina finanser och att skyndsamt efter val redovisa intäkter och utgifter
- 967 kopplade till valkampanjer. Ett lobbyregister (öppenhetsregister) ska införas.
- 968
- 969 • Nästa grundlagsutredning ska se över den svenska förvaltningsmodellen i syfte att stärka
- 970 medborgarnas möjligheter att utkräva ansvar av ministrar.
- 971
- 972 • Medborgarnas personliga integritet i relation till staten och näringslivet ska värnas och
- 973 vidareutvecklas. En utredning ska tillsättas med uppdrag att stärka medborgarnas kontroll
- 974 över hur det offentliga använder deras personliga data. Ett regelverk för etisk användning

- 975 av artificiell intelligens (AI) ska införas på EU-nivå, som levererar ett pålitligt, robust och
976 riskminimerande skydd för den personliga integriteten inom och utanför EU:s gränser.
977
- 978 • Offentliga insatser mot diskriminering ska göras med effektiva.
979 Diskrimineringsombudsmannens uppdrag ska reformeras för att mer aktivt upptäcka och
980 agera mot diskriminering. Diskrimineringsersättningen ska höjas via en utredning som
981 rekommenderar en mer ändamålsenlig nivå. En diskrimineringsnämnd ska inrättas i nära
982 samråd med civilsamhället och andra remissinstanser. Statliga myndigheter ska på prov
983 införa så kallad anonym eller blind rekrytering. Om försöket är framgångsrikt ska metoden
984 införas vid alla myndigheter där det är lämpligt.
985
 - 986 • Arbetet emot hatbrott ska förbättras. Kapaciteten hos polisens hatbrotts- och
987 demokratienheter, och civilsamhällesorganisationer som stöttar hatbrottsoffer, ska stärkas.
988 Kön och funktionsnedsättning ska läggas till som hatbrottsgrunder i lagstiftningen.
989
 - 990 • Hedersförtryck ska förebyggas och bekämpas. En nationell kunskapshöjning hos
991 rättsväsendet, skolan, regioner, kommuner och myndigheter om effektiva sätt att
992 förebygga, upptäcka och motverka hedersförtryck ska genomföras. Relevanta myndigheter
993 ska ta fram nationell statistik över hur utbrett hedersvåld och hedersförtryck är. Alla som
994 utsätts för hedersförtryck ska ha tillgång till kvalitativt stöd, oavsett vem de är och var de
995 bor.
996
 - 997 • Religionsfriheten ska värnas och stärkas. En praktisk interreligiös utbildning för religiösa
998 ledare ska inrättas vid en eller flera svenska högskolor. Stödet för trossamfunds
999 säkerhetsåtgärder ska reformeras för att möjliggöra långsiktiga och löpande investeringar.
1000
 - 1001 • HBTQI-personers rättigheter ska stärkas och deras livsvillkor förbättras. Lagstiftningen
1002 kring könstillhörighet ska uppdateras för att säkerställa lika rättigheter och möjligheter för
1003 icke-binära. Hiv-positivas livsvillkor ska förbättras genom bättre tillgänglighet till profylax,
1004 behandling och vård, samt kunskapshöjande insatser till allmänheten.
1005
 - 1006 • Demokratin ska göras mer tillgänglig. Valmyndigheten ska genomföra en översyn av
1007 tillgängligheten i vallokaler, med målsättningen att alla vallokaler ska vara anpassade, och
1008 genomföra insatser för att säkerställa valhemligheten för personer med
1009 funktionsnedsättningar. Berörda myndigheter ska inför val erbjuda mer och bättre
1010 information på lättläst svenska och för personer med nedsatt syn och hörsel. Lokaler där
1011 demokratin utövas ska vara fullt tillgängliga.
1012
 - 1013 • Förtroendevalda som utsätts för hot, hat och trakasserier ska få bättre stöd. SKR ska
1014 genomföra en översyn av förtroendevaldas villkor, med rekommendationer som underlättar
1015 för fler att kombinera förtroendeuppdrag med arbete, familj och barn.
1016
 - 1017 • Sveriges utrikespolitik ska försvara och främja den liberala demokratin. Strikta krav på
1018 miljöhänsyn och mänskliga rättigheter ska ställas i frihandelsavtal. Ett striktare EU-
1019 regelverk ska införas gällande företags ansvar att upprätthålla mänskliga rättigheter och
1020 miljö- och klimathänsyn vid verksamhet utanför unionen (så kallad due diligence).
1021
 - 1022 • Polis och åklagare ska ges ett tydligare uppdrag att enligt principen om universell
1023 jurisdiktion utreda och driva fall där krigsbrott, brott mot mänskliga rättigheter och brott
1024 mot mänskligheten begåtts utanför Sveriges gränser. Berörda myndigheter ska få ökade
1025 resurser för att genomföra uppdraget och en utredning ska se över om lagstiftningen kring
1026 universell jurisdiktion är ändamålsenlig för att driva fler fall.
1027
 - 1028 • EU ska strypa medel till medlemsstater som allvarligt och upprepat inte respekterar sina
1029 åtaganden för demokrati och mänskliga rättigheter och som inte sätter stopp för offentlig

1030 korruption. Om de fortfarande inte genomför EU:s krav ska deras beslutsrätt i EU
1031 begränsas och, som en sista utväg, ska de uteslutas.